10.2. Fitxes bibliogràfiques

TÍTOL DEL LLIBRE, ANY
Dades del llibre i de l'autor. Autor, editorial, any, lloc de publicació i ISBN.
AUTOR. Petita biografia.
SINOPSI del llibre.

LA CASA: ART POPULAR, 1938.

Amades, Joan; *La casa: Art popular*, Ed. Olañeta, Palma de Mallorca, 1982. Facsímil de l'edició de Barcelona: 1938. ISBN 8485354392.

JOAN AMADES I GELATS, etnòleg i folklorista català.
Barcelona, 23 de juliol de 1890-Barcelona, 17 de gener de 1959.

Des del 1915 fins a la seva mort desplegà una intensa activitat en l'estudi i la replega de material folklòric català. L'any 1940 fou anomenat conservador del Museu d'Indústries i Arts Populars del Poble Espanyol (Montjuïc) i responsable de la Secció de Gravats Populars, a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona. La UNESCO li encarregà de preparar el corpus bibliogràfic del folklore català, en especial sobre rondallística.

De la seva abundant bibliografia cal destacar *Les cent millors cançons populars* (1949), *Les diades populars catalanes* (1932-49), *Les cent millors rondalles populars* (1953), *Refranyer català comentat* (1951) i les voluminoses obres *Costumari Català* (1950-56) i *Folklore de Catalunya*, en tres volums: *Rondallística,Cançoner* i *Costums i creences*.

LA CASA: ART POPULAR.

Llorenç Prats, a la presentació del llibre –editat al 1982-, ens mostra l' interès de l'autor, que no se centra pas en els objectes en ells mateixos sinó en les creences, tradicions i ritus que els vinculen. Recau precisament en els aspectes immaterials, simbòlics, dels mateixos objectes. Segons Prats, aquest és el factor que converteix el llibre en una obra percussora en el sentit de tractar la masia des d'un punt de vista etnogràfic.

El llibre s'interessa pel sentit mític de la casa; entenent-la com a temple sagrat. També com a seu i fogar familiar i com a embolcall del patriarcalisme i el sentiment que la mateixa llar genera.

A partir d'aquesta visió, ens parla dels estatges primitius com a percussors de les masies; dels tipus de cases i elements que les identifiquen; dels ritus de construcció i religió que l'envolten; i també de les tradicions i creences que anaren arrelant amb el temps.

Quan ens parla de l'arquitectura de la masia la defineix com a art nacional de Catalunya. Com a tradició constructiva pròpia que dóna aspecte i "segell nostrat" a la casa catalana. (Aquest concepte caldria tornar-lo a analitzar després de llegir La cultura del catalanisme).

L'ART POPULAR DECORATIU A CATALUNYA,1948.

Violant i Simorra, R; Panyella, Augusto; Duran i Sanpere, Agustí; Gumí, Jordi; *L'art popular a Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1976. Editat originalment el 1948 amb el títol: *Art popular decoratiu a Catalunya*. ISBN 8429712348.

VIOLANT I SIMORRA, RAMON, etnògraf i folklorista català.
Sarroca de Bellera, Pallars Jussà, 1903 — Barcelona, 1956

Autodidacte, com tots els capdavanters del folklore català, fou especialment influït per Fritz Krüger, amb el qual tingué amistat personal, i més endavant, per Julio Caro Baroja. El 1925 es traslladà a Barcelona, on continuà exercint el seu ofici de sastre, però des del 1940 s'ocupà fonamentalment de la secció d'etnografia nacional del Museu d'Indústries i Arts Populars de Barcelona, de la qual era conservador. El 1932 començà a publicar un bon nombre de monografies —llibres o articles— sobre els aspectes més diversos de la cultura popular al Pallars, d'una precisió poc freqüent, i a poc a poc anà estenent el seu camp de treball a tot el Pirineu i a tot el Principat, i àdhuc a altres indrets peninsulars. Entre els seus treballs més importants cal destacar *El llibre de Nadal* (1948), *Art popular decoratiu a Catalunya* (1948, reeditat el 1976), *El Pirineo español* (1949), *La Setmana Santa al Pallars i al Ribagorça* (1953) i *Etnografia de Reus*, en cinc volums (1955-1959).

L'ART POPULAR A CATALUNYA.

August Panyella, en la presentació de l'edició "Art Popular a Catalunya" publicada al 1976, ens recorda el valor documental que tenen el pròleg d'Agustí Duran i la introducció del mateix Violant (1948) per ser una representació de les idees de postguerra sobre l'art popular i l'Etnologia en contrast amb el què "pensem avui". I per als què ho llegim ara, podem tenim un tercer punt de vista sobre aquests conceptes.

Panyella ens recorda que en la nova edició del llibre s'hi va conservar el text original, mentre que les fotografies i il·lustracions es van modernitzar, tal com havia fet també la tècnica. També se'n va ampliar la documentació gràfica tot i que els dibuixos a la ploma, les aquarel·les i els pocs fotogravats no van ser reeditables.

Per Panyella, aquest llibre és la primera obra científica de síntesi sobre el tema de l'Art Popular a Catalunya, i que, pel mètode i l'aportació documental pot simbolitzar tota una etapa de l'Etnologia a Catalunya. També en resumeix les idees de Violant de la manera següent: "valoració de la cultura material i valor de l'art popular per inspirar l'art decoratiu contemporani; rebuig de les coses utilitzades pel poble però de

producció mecànica; sobrevaloració de les tècniques tradicionals i manuals així com dels seus materials; valoració dels oficis *sense escola*, excepte de les *escoles tradicionals*, de les arts rústiques i de l'*ànima o geni* de tot un poble."

Agustí Duran i Sanpere ens parla del contingut del llibre; que és més que un tractat sistemàtic d'Art popular a les terres catalanes, és també la més digna representació d'una part del Museu Municipal d'Etnografia del Parc de Montjuïc de Barcelona.

En valora de l'autor, la seva formació en l'"escola viva de la naturalesa i la vida rural" i el seu caràcter curiós i despert que el va fer estudiar des de ben jove la vida del seu poble nadiu, en ple Pallars Sobirà.

Violant i Simorra, a l' introducció expressa la seva intenció; la d'estudiar la cultura del MATERIAL –segons ell menyspreada per folkloristes que han preferit centrar-se en la cultura espiritual; en tradicions, cançons, danses, llegendes, rondalles, etc.
Un dels objectius de l'autor és donar a conèixer els objectes relatius a la casa, tenint en compte la terminologia i topografia que els corresponen.
Especifica el seu concepte d'art popular, que inclou només aquelles produccions de tradició secular i manufacturades sense intervenció de màquines i que responen a una tècnica tradicional que s'ha anat heretant generacionalment. En aquest grup també hi inclou l'art constructiu de la casa, considerat-lo producte de l'esforç intel·lectual i manual de la gent que l'habiten. Parla del "mestre de cases" com a un perfecte "paredaire de pedra seca", tècnica que requeria ser un autèntic artista.
Finalment, l'autor ens adevrteix que ha inclòs dins l'art popular tota la sèrie d'estris de la llar (productes de cistellers, terrissers, vidriers...) que la seva forma en sí ja pot competir amb l'estètica dels elements decoratius pròpiament dits.

<u>La casa i l'art de construir</u>
L'autor entén per casa "el producte cultural de l'home que l'habita, no solament és el resultat d'unes necessitats físiques íntimament lligades amb l'ambient geogràfic que l'envolta, sinó que, com a redós de la tradició secular, és el sí de la família, on s'eduquen i pugen els fills i se'ls fa homes per a l demà, i on, en temps pretèrits, l'amo, el sacerdot del temple casolà, retia culte als seus *lares* o avantpassats pairals".
D'aquí en justifica el "segell psicològic" que els seus habitants plasmen en la seva conservació i ornamentació.

“L’ambient geogràfic, físic i humà relacionat amb l’explotació de la riquesa típica del lloc, ha estat sempre el creador d’un tipus especial de la casa, adaptat a les necessitats de l’individu, això sí, desfigurat per manlleus arquitectònics no adients amb el país, copiats per l’instint d’imitació, per tal d’embellir-la.”

L’autor procedeix a destacar els trets característics de la casa pirinenca, la casa meridional del pirineu i pre-pirinenca, la casa de la zona central i meridional, la casa del litoral i la masia.

Pel que fa a les característiques dels interiors ens parla d ela cuina. Mentre que a la Catalunya occidental el foc, cuina o llar es troba reclòs en una cambra voltada de bancs, a les cases de la Catalunya oriental la llar i el menjador formen una única peça que rep el nom de *cuina*.

Els elements decoratius de la façana sempre van lligats amb el benestar i amb el gust artístic dels qui l’habiten. Alguns d’aquests elements són les llindes ornamentades, les baranes amb balustres tornejats o bé les *tampelles* decorades. En el seu interior també hi solem trobar obres de picapedrers, fusters, ferrers, etc. dignes d’exposició com ara escudellers, cremalls i altres estris de la llar de foc, o *saliners*. i també capelletes i rellotges decorats amb estil.
Si entrem a les cambres, sovint ens podem sorprendre les boques d’alcova d’estil abarrocat popular.

LES CASES PAIRALS CATALANES, 1965.

Camps i Arboix, Joaquim; *Les cases pairals catalanes*, Ed. Destino, Barcelona, 1965. ISBN 8423307212.

CAMPS I ARBOIX, JOAQUIM, jurista, historiador i polític.
Girona, 1894-Barcelona, 1975.

Llicenciat a Barcelona el 1916. Milità a Acció Catalana Republicana, fou diputat al Parlament de Catalunya (1931) i alcalde de Girona (1934 i 1936). El 1939 s'exilià a França i després a l'Argentina. Tornà a Catalunya el 1948, i fou president de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials (1964) i membre de l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació (1965). Es dedicà als estudis agraris i publicà *La propiedad de la tierra y su función social* (1953), *Arrendamientos rústicos* (1955), un complet estudi sobre *La masia catalana* (1959), *Les cases pairals catalanes* (1965) i *Història de l'agricultura catalana* (1969); sobre problemes polítics: *Després del 6 d'octubre. Una política d'esquerra a Catalunya* (1935) i *L'estat modern* (1961); sobre temes jurídics: *Modernitat del dret català* (1953, premi Duran i Bas 1952) i *Bibliografía del derecho catalán moderno* (1958); sobre història de Catalunya: *Torroella de Montgrí* (1911), *La reivindicació social dels remences* (1960), *El tancament de caixes* (1961), *El Decret de Nova Planta* (1963), *El Memorial de Greuges* (1968), *La Mancomunitat de Catalunya* (1968) i *El Parlament de Catalunya (1932-1936)* (1976). Dels seus estudis biogràfics cal destacar *Verntallat, cabdill dels remences* (1955, premi Aedos 1953), *Duran i Bas* (1961) i *Josep M. Pi i Sunyer* (1963). Col·laborà a *Quaderns* de Perpinyà, *Destino*, *Revista Jurídica de Catalunya* i *Revista de Derecho Agrario Español*.

LES CASES PAIRALS CATALANES.

Camps i Arboix s'esforça a remarcar la connotació positiva del concepte PAIRALISME. La defineix –a la introducció del llibre- com a "cos coherent i uniforme format pel conjunt d'unitats rurals fruit de les entranyes de la terra i l'esforç de l'home que amb el temps, la tenacitat, seny i sentit d'empresa es consolidaren i engrandiren per a esdevenir font de moral social i adoptar formes d'existència similars".

Parla de la família catalana com a sistema exemplar d'entitat organitzada amb l'enllaç

generacional de l'heretament universal. L'autor defensa aquesta institució de l'hereu i també les dues formes de contractació agrària bàsica de la història catalana com són l'emfiteusi i la masoveria.

El subjectivisme del llibre recau amb la relació entre pairalisme i catalanisme dels anys seixanta i la nostàlgia i sentiment de pèrdua de l'autor del món rural i d'unes llibertats polítiques catalanes.

A partir de l'exposició dels conceptes bàsics relacionats amb el pairalisme com en són la organització de la família catalana i els instruments i tipus de pairalisme, Camps i Arboix fa una relació de les principals cases pairals de Catalunya. Les classifica per zones geogràfiques i de cada una d'elles en fa una petita explicació del llinatge de la seva família, les activitats econòmiques i conreus que s'hi ha fet, i si hi ha algun aspecte constructiu simbòlic o remarcable.

· Veure l'article de Rosa Congost "El pairalisme. Reflexions sobre una paraula, un concepte i dues conjuntures."

LA CASA RURAL A CATALUNYA: CASES AÏLLADES I CASES DE POBLE, 1980

Vila i Comaposada, Marc-Aureli; fotografíes de Montserrat Sagarra; *La casa rural a Catalunya: Cases aïllades i cases de poble.* Edicions 62, Barcelona, 1980. ISBN 8495907054.

VILA I COMAPOSADA, MARC-AURELI. Geògraf, polític, mestre i advocat.
Barcelona 1908 –Barcelona, 4 de juny de 2001.

Fill de Pau Vila i Dinarès. Advocat per la Universitat de Barcelona (1934) i mestre per les escoles normals de la Mancomunitat i la Generalitat (1936). Treballà al Consell de Cultura, fou jutge del Tribunal Tutelar de Menors i el 1938 fou auditor de guerra als fronts d'Aragó i de l'Ebre. Membre fundador d'Esquerra Republicana de Catalunya (1931) i soci fundador de la Societat Catalana de Geografia (1935). El 1939 s'escapà del camp de concentració de Sant Cebrià (Rosselló) i, exiliat primer a Colòmbia, s'establí a Veneçuela, on en 1944-70 fou catedràtic de geografia de la Universitat Central i de la Universitat Catòlica Andrés Bello. En tornar a Catalunya, continuà publicant sobre temes geohistòrics i fou diputat per ERC al parlament català en 1984-88. Entre les seves obres de tema americà destaquen *Geografía de Venezuela*, obra descriptiva dels estats d'aquest país en vint-i-quatre volums (1953-67), *Zonificación económica de Venezuela* (1968), *Els caputxins catalans a Veneçuela* (1969) i *Geoeconomía de Venezuela* (1970-77), en tres volums. De tema català són nombrosos opuscles, estudis i llibres, com ara *La vida i l'economia de Catalunya* (1983), *Els municipis de Catalunya* (1983), *Les comarques de Catalunya* (1983), *La comarca de l'Alta Ribagorça* (1990) i *Aportació a la terminologia geogràfica catalana* (1998), a més de les memòries *Temps viscut (1908-1978)* (1989). El 2000 fou guardonat amb la Medalla d'Or al mèrit científic de l'Ajuntament de Barcelona.

LA CASA RURAL A CATALUNYA: CASES AÏLLADES I CASES DE POBLE.

L'autor entén per casa rural "respecte les terres d'explotació, ço que una capital és referent al territori sobre el qual exerceix jurisdicció".

Marc-Aureli Vila ens parla de la diversitat de tipus de cases de pagès en relació a les zones geogràfiques de Catalunya. Ens explica com les construccions s'adapten a les diferents climatologies i terrenys i també a l'economia de qui les construeix.

D'aquesta manera, justifica perquè trobem cases aïllades en certes zones i nuclis de població en d'altres; els materials que s'usen per a la construcció en cada zona geogràfica; la distribució de l'habitatge en funció de les activitats econòmiques dels seus habitants; els testimonis que han deixat les circumstàncies històriques; i fins i tot els diferents topònims de l'habitatge que podem sentir en les diferents comarques catalanes.

Però també destaca els aspectes comuns a les cases rurals, que bàsicament recauen en poder comptar amb aigua a les proximitats, estar en contacte amb boscos (aquests proporcionen recurs energètic, productes per a la recol·lecció i un bon ambient per a pasturar el bestiar) i unes característiques del relleu que permetin traslladar-se a distàncies considerables per anar de la casa als camps.

Una vegada ens ha parlat de tots aquests temes més generals, passa a definir les construccions de cada zona geogràfica dividint Catalunya en dues parts ben diferenciades;

- LA CATALUNYA HUMIDA. CATALUNYA VELLA.
  - Catalunya humida per geògrafs.
  - Catalunya Vella per historiadors.
  - Mitjana de precipitacions més elevada o bé valls dels rius (Noguera Pallaresa, Llobregat, Besós...).
  - Relleu muntanyós pronunciat i grans zones de boscos.
  - Monestirs i castells anteriors a l'any 1000 a causa del repoblament per part d'eclesiàstics i senyors feudals.

- LA CATALUNYA SECA. CATALUNYA NOVA.
- Catalunya seca pels geògrafs.
- Catalunya Nova per historiadors.
- Mitjana de precipitacions per sota els 600 mm anuals excepte alguns pics però són superfícies poc extenses i discontínues.
- Depressió central on hi convergeixen vents de ponent que solen aportar escasses pluges.
- La simbiosi entre casa de pagès i la fortalesa prengué peu ferm a la Catalunya nova.

Dins d'aquesta divisió tan general separa en agrupaments de comarques i la última subdivisió correspon a les pròpies comarques. Per a cada una d'elles en comenta els trets més generals del seu clima, geografia, tipus de terrenys i tipus de construccions. També de les seves principals activitats econòmiques i si algun fet històric rellevant ha condicionat les cases.

S'ajuda de cites d'arquitectes, viatjants, escriptors, etc. per a parlar d'aspectes concrets de cada zona.

- J. de Camps i Arboix
- Alexandre de Riquer
- Antonio Ponz
- Francisco de Zamora

Article: LA ESTRUCTURA TIPOLÓGICA DE LA MASIA, 1981
Revista 2c: La construcción de la ciudad, 1981. Núm.17-18 (13) La masia: historia y tipología de la casa rural catalana, consultada a http://upcommons.upc.edu/revistes/handle/2099/5008 el 30 de juny de 2010. Editada per la Coord. Ind. De Trabajo Asociado "Grupo 2c" S.C.I. a Barcelona
AUTORS. La revista 2C, va ser un projecte cultural d'un professor de l'ETSAB i una colla d'alumnes excepcionals amb l'objectiu comú d'estudiar i mostrar monogràfics entorn alguns dels temes més significatius de l'actualitat arquitectònica. Entre ells, la masia catalana, a la qual se li van dedicar els núms. 17 i 18 de la revista. La revista es va publicar entre els anys 1972 i 1985durant els quals en van sortir un total de 20 números.
"LA ESTRUCTURA TIPOLÓGICA DE LA MASIA". Els autors de l'article ens mostren la seva visió de la masia des del caràcter tipològic d'aquesta, entenent-lo com l' essencial. És per això que extrauran els elements més significatius de la seva estructura; resultat dels aspectes socials i històrics que en fan inalterable la seva condició (per més que els factors estilístics, funcionals i constructius variïn amb el temps). De base per a definir aquests aspectes estructurals agafen el moment en el qual es construeix conscientment segons l'esquema de 3 cossos, amb la sala central, etc. Algunes de les idees destacades en són; Les condicions bàsiques per a l'assentament d'un mas són tenir un terreny mínimament pla per a construir-hi la masia i l'existència d'aigua en algun lloc de la propietat. Es busca les condicions més favorables per l' assolellament i generalment es troba els límits entre terreny boscós i cultivable de la finca. L'estructura de la construcció es basa en un sistema modulat de cossos allargats amb murs de càrrega i embigat recolzat sobre aquests. S'entén la sala com a espai central significant i com a centre de vida de la família. Generalment se situa al mateix eix de la porta d'entrada i amb les millors condicions per a l'assolellament i també sol coincidir amb el punt més alt del cavallet de la coberta (en el cas de 2 cruixies).

Quan es consolida el sistema de les 3 cruixies, la simetria general agafa un nou valor i es comença a patentar un sentit classicista en l'aspecte compositiu de la façana principal.

La neutralitat formal de la masia es posa de manifest al verificar que la posició social dels seus habitants no modifica essencialment l'estructura de la masia.

LA CULTURA DEL CATALANISME, 1995

Marfany, Joan-Lluís; *La cultura del catalanisme: el nacionalisme català en els seus inicis.* Empúries, 1995. ISBN 8475964567.

JOAN LLUÍS MARFANY. Historiador i crític literari català.

Barcelona, 1943.

Llicenciat en filologia romànica a la Universitat de Barcelona (1967), és professor a l'Escola d'Estudis Hispànics de la Universitat de Liverpool. Deixeble de Joaquim Molas, erudit, assagista brillant i agosarat, cerca una alternativa per a la història literària sovint a través de la interpretació ideològica, influït per Gramsci. Ha publicat antologies de poesia catalana medieval (*Ideari d'Anselm Turmeda, Poesia catalana del s XV* i *Poesia catalana medieval*), de Robert Robert, del teatre revolucionari de Robrenyo, ha preparat l'edició de les *Obres completes* de Riba, etc. En *Aspectes del Modernisme* (1975) aclareix el concepte del moviment, en precisa l'abast i el revaloritza com a gran catalitzador cultural. Ha editat també *Visions i cants* de Joan Maragall (1984).

LA CULTURA DEL CATALANISME

Aquest llibre ens aporta informació sobre el marc històric d'una determinada època; no ens parla directament de la masia però sí dels orígens del catalanisme i el marc polític que els envolta. Per tant, ens pot ajudar a interpretar des de diferents punts de vista una gran part de la bibliografia consultada.

El llibre se centra, bàsicament, en l'origen del catalanisme (tombant de segle), en quins en van ser els seus protagonistes i amb quins mitjans es va anar estenent. S'hi destaca l'estreta connexió entre el Modernisme i el nacionalisme al llarg dels seus capítols.

A la primera part titulada "Els homes" es defineixen els diferents perfils dels catalanistes. Com a prototip es podria agafar un ciutadà de classe mitjana i de Barcelona. És a la capital on en neix la ideologia i la seva cultura tot i que a l'hora d'"inventar tradicions" busquin a comarques (especialment a les gironines, de la Catalunya Vella) tot allò que és "de la terra".

En una segona part prenen importància "Les idees" del moviment catalanista; des de

les més conservadores a les més d'esquerres. A partir del tombant de segle es comença a parlar de catalanisme com a nacionalisme català i es comença a expressar la idea que Catalunya és la nació i Espanya l'Estat.
És a partir del 1906 que hi ha una clara disgregació entre els conservadors (Lliga) i els radicals que combaten ja obertament contra la Lliga.

Finalment, la tercera part mostra quines van ser les formes de divulgació del catalanisme; la seva cultura i les tradicions "inventades" que en van sorgir.
L'activitat bàsica dels catalanistes consisteix en la "descastellanització" de Catalunya. I és per aquest motiu que es creen encoles catalanes, emprenen altres tasques educadores i pretenen redescobrir i restaurar hàbits de comportament típicament catalans.
Entre ells trobem les vetllades literàrio-musicals, l'excursionisme, el cant coral –a partir del qual en sorgeix "Els Segadors" com a himne de Catalunya- o la Sardana.

En destacaria l' intenció de l'autor d'accentuar la voluntat per part dels catalanistes d'atorgar simbologies, tradicions, paraules i fets a la cultura del catalanisme –ni que hagin de ser inventades o sense fonaments -.

DE LA BALMA A LA MASIA: L'hàbitat medieval i modern al Vallès Oriental, 1996.
Barbany, Carme; Cantarell, Cinta [et al.] *De la balma a la masia: L'hàbitat medieval i modern al Vallès Oriental*, Ed. Museu de Granollers, Granollers, 1996. ISBN 8487790224.
Equip de l'Àrea d'Història i Art Medieval i Modern del Museu de Granollers: **CARME BARBANY I CIURANS; CINTA CANTARELL AIXENDRI.** Historiadores. **DANTÍ I RIU, JAUME**. Professor titular de la Universitat de Barcelona. Facultat de Geografia i història.
DE LA BALMA A LA MASIA: L'hàbitat medieval i modern al Vallès Oriental. El treball de recerca fet prèviament responia als OBJECTIUS de: - Inventariar documentalment i material les construccions pròpies de l'hàbitat del Vallès Oriental. - Localitzar i estudiar alguns arxius patrimonials de famílies pageses. El llibre suposa un "recorregut (geogràfic, i al llarg de la història) pels diferents tipus d'habitatge dels vallesans per tal d'aproximar-se a les formes de vida, a la relació que hi havia amb la localització del poblament, els recursos econòmics, l'adequació de les diverses conjuntures, la diferenciació social interna i fins i tot la distinció de certs gustos artístics." Seguint la relació EVOLUCIÓ DE L'HÀBITAT - EVOLUCIÓ DE LA GENT, analitza com s'ha configurat l'hàbitat de la comarca en funció de les circumstàncies històriques de cada moment. Després de mostrar-nos els canvis més importants que l'habitatge de la comarca va anar tenint al llarg de l'època medieval i moderna, els autors repassen la història d'aquest territori parant especial atenció a les estructures socials i als fets polítics i econòmics que van afectar a la població de cada època i per tant també el seu hàbitat. En una segona part del llibre, trobem una visió més tècnica de la masia; es parla de l'estructura i evolució dels interiors, de les construccions annexes com ara eres, barris o pallisses, de les obertures i decoració o dels materials utilitzats per a les

construccions.

Finalment, dedica una tercera part a l'hàbitat concentrat, centrant-se en alguns dels nuclis urbans de la comarca.

· Veure ressenya de Valentí Gual i Vilà.

LA MASIA CATALANA: ARQUITECTURA, EVOLUCIÓ I RESTAURACIÓ, 2005.

Centre de Recerca d'Història Rural (UdG); González, Antoni; Moner, Jeroni; Ripoll, Ramon; fotografia de Kim Castells i Robin Townsend; *La masia catalana: Arquitectura, evolució i restauració.* Ed. Brau, Figueres, 2005. ISBN 8495946521.

CENTRE DE RECERCA D'HISTÒRIA RURAL.

El Centre de Recerca d'Història Rural (CRHC) de la Universitat de Girona està especialitzat des de l'any 1993 en l'estudi de la història de les societats rurals. Les seves línies de recerca s'orienten a l'anàlisi dels drets de propietat i formes d'explotació del treball pagès (segles XII-XX), de les condicions ambientals i desenvolupament agrari (segles XIV-XX) i del paisatge i memòria social (segles XIV-XX). Han publicat, de manera col·lectiva diferents treballs centrats en el mas. Els autors d'aquest treball, membres del CPHR, són: Rosa Congost i Enric Saguer, professors de la Universitat de Girona, Rosa Lluch, professora de la Universitat de Barcelona, i Pere Gifre i Elvis Mallorquí, professors de secundària.

ANTONI GONZÁLEZ MORENO-NAVARRO.

Arquitecte. Restaurador de monuments. Cap del Servei del Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona. Membre fundador del PARTAL (Asociación Libre de Profesionales de la Restauración Monumental). Ha publicat *La restauració objectiva* (Mètode SCCM de restauració monumental). Autor de nombroses obres de restauració, entre les quals destaquen la de l'església de Sant Quirze de Pedret (Cercs) i la dels dos edificis de Gaudí, el Palau Güell (Barcelona) i l'església de la Colònia Güell (Santa Coloma de Cervelló).

Aquest llibre ens presenta unes pautes útils per a poder fer una restauració de la masia respectant-ne el seu origen però tenint en compte que actualment s'ha d'adaptar a uns nous usos i necessitats.

Ramon Ripoll ens parla -en l'apartat de "La vida al mas"- de la concepció de masia com a mitjà que ha fet possible la vida a pagès, sense les exageracions i idealitzacions que sovint l'han fet transformar. Per l'arquitecte, la masia és la conseqüència del sentit comú i el seny de la cultura rural, no pas el resultat del virtuosisme creatiu del constructor.

També Ripoll, ens fa un recull dels materials i els elements constructius més utilitzats, explicant-nos el comportament i ús de cada un d'ells.

Segons Jeroni Moner, durant el primer terç del segle XX, la masia es troba en un procés de mitificació que va molt més enllà dels seus valors arquitectònics reals i es contempla com l'essència d'un suposat art nacional que la defineixen fins i tot com una pervivència de la casa romana. Dins el discurs nacionalista es tendeix a idealitzar el món rural i l'exaltació del "pairalisme". Puig i Cadafalch va ser un dels propulsors d'aquestes idees, que també van ser seguides per arquitectes com Josep Danés i Lluís Bonet i altres professionals com Joaquim Folch i Torres entre altres.
El mateix autor ens parla dels diferents estudis que s'han fet entorn la masia i de les tipologies d'aquesta que podem trobar.

A l'apartat d'Antoni González, adreçat a propietaris de masies que han pensat fer-hi obres, ens proposa un mètode per a fer-ne la restauració. No es tracta d'una normativa, ja que la particularitat de cada cas fa que no es pugui seguir amb èxit una normativa. Es defineix com a monument un edifici en funció dels seus valors documental, arquitectònic i significatiu. La proposta de RESTAURACIÓ OBJECTIVA d'aquests monuments es basa en la comprensió dels valors citats en cada edifici, i en la definició d'uns objectius particulars per a cada obra compatibles amb els generals (la protecció del monument i la transmissió d'aquest a generacions futures).
El mètode que ens proposa González es divideix en quatre apartats o etapes (que generalment s'acaben superposant), que són: El coneixement; la reflexió; la intervenció i la conservació i manteniment.
Un millor CONEIXEMENT (de l'edifici, de la seva història, la seva evolució, etc) ens permetrà fer una restauració intel·ligent, que suposa un compromís ètic amb el patrimoni i més avantatges econòmics.
Durant el procés de REFLEXIÓ és quan s'ha de tenir en compte de programar una restauració mínima necessària, amb un bon aprofitament de recursos i tenint en compte no falsificar la història ni trencar el cromatisme de l'entorn.
Aquestes consideracions seguiran sent imprescindibles durant la INTERVENCIÓ a l'edifici. En aquest apartat, l'arquitecte ens parla de com tractar elements concrets com ara la volta catalana, la fusta o bé els revestiments.
L'última etapa correspon al MANTENIMENT, referint-se a l'acció global sobre sistemes i elements de l'edifici per a garantir-ne el bon estat i el seu bon ús i funcionament.

Finalment, exposa les tècniques de restauració idònies per als casos concrets d'una teulada de teula àrab, i per als revestiments.

LA VIDA A PAGÈS: EL MÓN PERDUT DE LES MASIES I LES POSSESSIONS DE CATALUNYA I LES BALEARS. L'ESTUDI DE LA MASIA CATALANA, 2010.

Montserrat Solà [et. al]; La vida a pagès: El món perdut de les masies i les possessions de Catalunya i les Balears: L'Estudi de la Masia Catalana. Ed. La Magrana, Barcelona, 2010. ISBN 9788474108750.

MONTSERRAT SOLÀ, antropòloga.
JOAQUIM MALUQUER, sociòleg i ornitòleg.

LA VIDA A PAGÈS: EL MÓN PERDUT DE LES MASIES I LES POSSESSIONS DE CATALUNYA I LES BALEARS. L'ESTUDI DE LA MASIA CATALANA.

Martí Boada (Geògraf, naturalista i doctor en Ciències Ambientals) al pròleg del llibre ens recorda que la societat hem anat transformant el paisatge contínuament i també en el món rural; ja sigui amb la tala d'arbres, la ramaderia, o els conreus.

Fa difícil emmarcar històricament i ideològicament aquest Estudi de la Masia Catalana, ja que s'ha desenvolupat en 3 etapes i hi han intervingut un gran nombre de professionals i col·laborador. En una primera etapa (1924-1936) s'idea, s'organitza i es fa l'Estudi; a finals dels anys 70 el CEC recupera i documenta el fons; i l'actual, quan es publica el llibre, entre altres iniciatives de reconeixement de la tasca feta.

Montserrat Solé, la coordinadora de la recerca de l'estudi, explica com va néixer i com ha anat evolucionant el projecte. Els objectius inicials de Patxot –Impulsor i mecenes de l'Estudi- van interessar al CEC, que es dedicava a recórrer les comarques de Catalunya per a reconeixe'n, estudiar i conservar la llengua, tradicions, costums, etc. Per tant, l'estudi de la masia encaixava a la perfecció amb les seves activitats i dins els plantejaments noucentistes.
El model de cèdula que es va repartir tenia per objectiu exclusiu inventariar i descriure les masies "notables" i és per això que la majoria que se'n van recollir pertanyen a la Catalunya Vella. Aquest fet ens mostra la voluntat de centrar l'Estudi en les grans pairalies més que no pas en les cases més simples edificades al llarg dels segles XVIII i XIX, contribuint a la concepció nacionalista del món rural català de l'època.

Segons Josep M. Puigverd, Josep Danés és considerat el 1r arquitecte que fa un estudi exhaustiu de la masia, des del punt de vista estructural i constructiu. Danés comparteix la ideologia catalanista i pairalista amb Patxot, però el diferencia d'aquest

segon la seva visió de la masia com a objecte d'estudi arquitectònic al qual cal aproximar-se amb rigor. Aquest factor, ha propiciat que les tesis de l'arquitecte fossin una influència per als arquitectes de la seva època i encara avui tinguin un fort impacte.

Finalment, el llibre dedica dos apartats a l'Estudi de la Masia Catalana a les Illes Balears i a l'estudi paral·lel al de la Masia Catalana que en va ser l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. En destaca la figura de Baltasar Samper, en la recol·lecció de tota aquesta documentació, d'alt contingut gràfic.